Norges Kristne Råd

Høringssvar fra Norges Kristne Råd

Høring - NOU 2023: 29 Abort i Norge - Ny lov og bedre tjenester

Norges Kristne Råd takker abortutvalget for en gjennomarbeidet utredning, og er glade for muligheten til å uttale oss om en historisk lovendring som berører sentrale og bærende verdier for vårt samfunn. Samtidig vil vi påpeke at vi ikke er blitt oppført som høringsinstans i dette tilfellet. Vi anser det som naturlig og riktig at vår stemme høres i slike anliggender som er tett knyttet til kristne kjerneverdier og som engasjerer mange av våre medlemmer. Vi er dessuten en organisasjon som representerer en unik relasjon og kjennskap til mange ulike kristne. Vi ber derfor om at vi i fremtiden oppføres som høringsinstans i tilsvarende og lignende høringsrunder.

Norges Kristne Råd (NKR) er en økumenisk paraplyorganisasjon for kristne kirke- og trossamfunn i Norge. Vi representerer 25 kristne kirke- og trossamfunn, og 5 tilsluttede økumeniske organisasjoner, som igjen representerer en stor bredde av syn på teologiske, etiske og politiske problemstillinger. Også i spørsmål knyttet til abort er mange syn representert.

Vi har likevel til felles at vi ønsker at samfunnet skal bygge på verdier som menneskeverd, nestekjærlighet, forvalteransvar, beskyttelse av de sårbare, frihet, likhet og verdighet. Menneskelivet begynner i biologisk forstand ved befruktningen. Det finnes ulike syn blant kristne på fosterets moralske verdi (menneskeverd), men de aller fleste vil si at fosteret har en egen, iboende verdi fra unnfangelsen. Deretter vil man enten anse denne verdien som konstant, eller som gradvis økende i takt med faktorer som fosterets utvikling og selvstendige levedyktighet, og noen vil ta utgangspunkt i det påbegynte livets potensialitet. Det ufødte liv er sårbart og i behov av vern. Også kvinnen som bærer barnet er i en sårbar situasjon og i behov av at samfunnet legger til rette for at hennes integritet, myndighet og verdighet sikres. Videre er det sentralt for et kristent menneskesyn at alle mennesker har lik verdi, er unike og skapt i Guds bilde. Dette fordrer et samfunn som legger til rette for at barn kan tas imot, verdsettes og finne sin plass uansett egenskaper og funksjonsvariasjoner eller sosialt utgangspunkt.

Abortlovens utforming berører flere sider av hvordan samfunnet anser og ivaretar menneskeverdet. Det er viktig at hvordan vi forstår og forvalter menneskeverdet kontinuerlig er gjenstand for grundig, oppriktig og aktsom refleksjon og bevissthet. Slik at menneskeverdet aldri undergraves, men forblir en grunnsten i samfunnet vårt. Det er også

viktig at vi som samfunn til enhver tid vokter vår egen evne til, og våre strukturer for å møte alle mennesker og deres liv og omstendigheter med nestekjærlighet.

Utvidelse av abortgrensen

Det er to hovedanliggender av etisk betydning som er i spill når det dreier seg om en beslutning om å avslutte eller fullføre et svangerskap. På den ene siden dreier det som en kvinnes selvbestemmelse, verdighet og integritet. På den andre siden dreier det seg om et påbegynt menneskeliv som har egen verdi, og som, for at denne verdien skal ivaretas, må tilkjennes noen grunnleggende rettigheter og rettsvern. I en avgjørelse om et svangerskapsavbrudd er disse to hensynene i forhandling.

Det ufødte livet er et påbegynt menneskeliv. Vi har alle en gang – i en tidligere fase av våre liv – vært et foster. Dermed tilhører spørsmål om behandling og rettsvern av foster spørsmål om menneskets verdi, og etikk knyttet til dette. En utvidet abortgrense innebærer at det ufødte livs rett til vern prioriteres ned på bekostning av andre hensyn. Det er i tråd med kristne verdier at den gravide møtes på en måte som innebærer reell respekt og barmhjertighet overfor hennes livssituasjon, og at hennes myndighet og integritet sikres. Likevel er det vanskelig å fortolke nedprioriteringen av det ufødte livs rettsvern som noe annet enn en innskrenkning og nedvurdering av menneskeverdet. Derfor ser vi klare grunner til å advare mot utvidelsen av grensen for selvbestemmelse som foreslås av flertallet i NOU-en.

En utvidelse av abortgrensen åpner for at foster kan aborteres opp til uke 18 på bakgrunn av mindre tungtveiende begrunnelser enn det nemndene i dag legger til grunn. Dette svekker i seg selv fosterets rettsvern. I tillegg vil en utvidelse i praksis åpne for større mulighet for diskriminering og sortering av ufødte påbegynte menneskeliv. I dag opplyser helsepersonell ikke om kjønn før uke 12, for å forebygge kjønnsselektiv abort. Dersom denne grensen for å opplyse om kjønn beholdes ved uke 12 mens abortgrensen flyttes til uke 18, vil kjønnsdiskriminering bli mulig. Økt selvbestemmelse øker også perioden der abort er en rettighet uten at man må oppgi noen begrunnelse for aborten. Dette betyr at det ikke er transparent for samfunnet hvilke grunner som fører til abort i første halvdel av svangerskapet. Hvis det utvikler seg nye praksiser med sortering basert på egenskaper, har samfunnet ingen måte å oppdage dette på. Med dagens nemndsystem har samfunnet anledning til å få grunner for abort frem i lyset – og å ta stilling til dem.

Vi er svært bekymret for utviklingen vi allerede ser utspille seg mot et sorteringssamfunn basert på egenskaper. I et slikt samfunn har menneskeverdet blitt svekket. Det er i seg selv problematisk og et tap for samfunnet at færre barn med kromosom- og funksjonsvariasjoner fødes. At vi åpner opp for at dette i enda større grad kan skje sender også et svært uheldig signal til de som allerede tilhører disse minoritetene i landet vår. Vi må ikke glemme at lovgivning også bidrar til å fremheve og forme holdninger.

Et mål for norsk abortlovgivning har vært, og burde fremdeles være, et så lavt antall aborter som mulig, og at disse utføres på et så tidlig tidspunkt som mulig. At dette formålet fortsatt skal ligge fast kunne vært tydeligere fremhevet i NOU-en. En utvidet abortgrense øker risikoen for at flere aborter utføres senere.

Formålsparagrafen

Abortutvalget foreslår en ny formålsparagraf til abortloven. Vi opplever at den gravides vern og rettigheter godt ivaretas av formålene i forslaget. Når det gjelder det ufødte livs rettigheter anser vi det som viktig at setningen om at «loven skal sikre respekten for det ufødte liv» er med og at dette grunnleggende hensynet nå gjøres eksplisitt. Samtidig er dette en formulering som er svært kortfattet jevnført med de formuleringene som tar for seg hva som skal sikres for den gravides vedkommende. Formuleringen er dessuten svært åpen og rommer et stort forhandlingsrom. Vi er bekymret for at den foreslåtte formålsparagrafen, selv om den er et steg i riktig retning, ikke i tilstrekkelig grad sikrer det ufødte menneskelivets egen verdi og rettsvern. En eksplisitt formulering som uttrykker at samfunnet ønsker et lavest mulig antall svangerskapsavbrudd er også fjernet i utvalgets forslag. Samlet sett anser vi at den foreslåtte formålsparagrafen legger for lite vekt og innhold i formålene som dreier seg om det å sikre en etisk forsvarlig tilnærming til og behandling av det ufødte liv. Et forslag kunne være å i det minste utvide formuleringen i tråd med den som abortutvalget selv gjør i kap.23.3 når de mener at staten har interesse av «å sikre respekt for det ufødte liv, fosterets verdi og moralske status.»

Selvbestemmelse

Til tross for at det søkes å ivaretas et rettsvern for fosteret og dermed også et vern om fosterets egen verdi igjennom å ivareta en abortlovgivning som legger begrensninger for tilgangen til abort i Norge, og gjennom formuleringer som «sikre respekten for det ufødte liv», så er et hovedanliggende i utvalgets forslag klart å utvide selvbestemmelsen. Det er viktig og rett at det gjøres justeringer i loven, samt sosialpolitiske tiltak som sikrer at selvbestemmelsen er reell og lik for alle. Når utvalget foreslår tiltak for å sikre større grad av medvirkning og selvbestemmelse for mindreårige og kvinner med svekket beslutningskompetanse er vi derfor positive til dette. Også tiltak for å sikre retten til å bære fram barnet bidrar til reell selvbestemmelse. Det samme gjelder tiltak som verner mot press og tiltak som sørger for god informasjon, veiledning og samtale som ofte kan være en forutsetning for et veloverveid valg som er lettere å leve med.

Vi vil samtidig påpeke at målet om økt selvbestemmelse også kan stilles opp mot målet om fosterets rettsvern. Dette gjøres når økt selvbestemmelse oppnås igjennom utvidelse av abortgrensen. Dette er en problematisk utvikling der selvbestemmelse utgjør en større del av ligningen på bekostning av fosterets rettsvern og verdi, og dermed etableres som en stadig viktigere verdi enn verdien av å verne om fosterets menneskeverd. Dette mener vi er en problematisk utvikling i seg selv, som krever kontinuerlig, oppmerksom og grundig etisk refleksjon og behandling.

Obligatorisk rådgivning og betenkningstid er tiltak som vi opplever er ganske overfladisk behandlet i NOU-en. Slike grep kunne være viktige og riktige grep for å balansere selvbestemmelse med ivaretakelse av fosterets rett til liv.

Veiledning og oppfølging

Utvidet rett til «informasjon og veiledning om den bistand samfunnet kan tilby [den gravide], både om hun velger abort eller velger å beholde barnet» (37.2 §7) i forkant og rett til oppfølging i etterkant, ønsker vi velkommen. At den gravide skal tilbys informasjon og veiledning fra personell som arbeider med funksjonshemmede, som habiliteringstjenester og relevante bruker- og interesseorganisasjoner anser vi som et viktig skritt i riktig retning mot et samfunn som verdsetter og legger til rette for alle typer menneskeliv. Vi vil understreke betydningen av at slike tiltak prioriteres og iverksettes, og at det jobbes aktivt for å luke ut abortpress fra helsepersonell i situasjoner der avvik hos fosteret er påvist.

Vi støtter at rettigheten til veiledning og oppfølging på den ene siden, og samfunnets plikt til å tilby dette på den andre siden, gjøres eksplisitt i lovverket. Styrkingen av disse rettighetene bidrar til å vise anerkjennelse for det etiske dilemmaet valget om svangerskapsavbrudd både oppleves som for mange, og som det i realiteten også er. Målet abortutvalget formulerer i merknadene til §7 (37.2) om at informasjonen og oppfølgingen «så langt som mulig» skal «gjennomføres i tråd med kvinnens behov, både med tanke på varighet og hos hvem oppfølgingen skal foregå» viser også vilje til å møte og støtte mennesker i en sårbar situasjon, der dypt personlige omstendigheter, overbevisninger og verdier er i spill.

Nemndene

Vi anser ønsket om å legge kvinners erfaringer med abortnemdene til grunn for å forbedre og revidere dem som positivt. Mange erfarer nemndbehandlingen som en belastning i en sårbar situasjon. Samtidig må de kvinnene som erfarer nemndene som et vern mot press og en resurs i å lande i et veloverveid valg også lyttes til. God veiledning kan til en viss grad erstatte dette, men i de tilfeller der nemndene blir en instans som kan verne den gravide mot press fra nærmeste, vil ikke slik frivillig veiledning uten noen reell beslutningsmakt strekke til. I tillegg innebærer en fjerning eller innskrenkning av nemndenes virkeområde også en svekking av respekten for det ufødte liv. Selv om nemdene i realiteten i svært få tilfeller overprøver kvinnens ønske, skal nemndene som prinsipp legge hensynet til å sikre respekten for det ufødte liv til grunn for sine avgjørelser. Dette innebærer at de representerer en instans som skal sikre det ufødte livs verdi og rettsvern. Hva en slik instans kommuniserer om hvilke verdier vi forvalter og må fortsette å arbeide med, har også betydning.

Retten til å fullføre

Abortutvalget løfter i kap. 23.7 frem frihet fra press som en forutsetning for reell selvbestemmelse, sammen med relevant informasjon og beslutningsstøtte. Utvalgsmedlem Morten Magelssen viser i 23.7.1 til avdekking av abortpress som rammer gravide med funksjonsnedsettelser, gravide som har fått påvist avvik hos fosteret og abortpress fra nærstående personer. Vi støtter merknadene i 23.7.1 om at retten til å fullføre svangerskapet bør gjøres eksplisitt i ny abortlov, da dette kan tjene som en støtte til kvinnene som opplever slikt press, og dermed bidra til å sikre reell selvbestemmelse.

Kriterier for senabort

Etter grensen for selvbestemmelse må det nødvendigvis være kriterier for når abort kan innvilges. Her har utvalget forsøkt å dempe det diskriminerende signalet som ligger i dagens § 2c. Dette er et positivt forsett som NKR støtter. Vi anser likevel ikke utvalgets forslag for å ha kommet helt i mål med dette. Når forslaget til ny § 5 leses i lys av merknadene i kap. 37 og tilgrunnliggende resonnementer i kap. 25, mener vi et diskriminerende signal fortsatt er til stede i den nye paragrafen, ved at fostre med og uten avvik forskjellsbehandles av loven kun ut fra sine egenskaper. Ny § 5c åpner bl.a. for at svært subjektive vurderinger av hvilke «medisinske forhold ved fosteret» som kan gjøre «barnets oppvekst (…) særlig krevende» kan legges til grunn for en senabort. Selv om vektleggingen har skiftet noe mot de sosiale forholdene, i forhold til en tidligere større vektlegging av avvik ved fosteret som abortgrunn som sådan, er det likevel disse avvikene som i det hele tatt muliggjør vurderingen. Dette er særlig problematisk når en faktor som en mulig krevende oppvekst i stor grad er betinget av kulturelle og sosiale forhold, som igjen påvirkes av de strukturer og holdninger som formes og aksepteres i samfunnet.

Fosterantallsreduksjon

Utvalgets flertall anfører gode argumenter for at fosterantallsreduksjon fortsatt bør godkjennes av nemnd og at det ikke bør være ren selvbestemmelse. Dette handler særlig om medisinske argumenter om at fosterantallsreduksjon, i motsetning til abort, bygger på medisinsk ofte komplekse vurderinger av det enkelte svangerskap, slik som antall fostre og plassering i livmoren, svangerskapslengde, forhold ved den gravide og hennes helse, og eventuelle sykdomstilstander hos et eller flere fostre. Fosterantallsreduksjon skiller seg fra abort ved at det utsetter gjenværende fostre for risiko – en risiko som må vurderes fra sak til sak.

Reservasjonsrett

NKR støtter videreføringen av helsepersonells reservasjonsrett og at denne flyttes fra abortforskriften opp til selve abortloven.

Med vennlig hilsen

Erhard Hermansen	Per Anders Sandgren	Ester Madelen Lorentzen
Generalsekretær	Styreleder	Teologisk rådgiver